

Нємцова Л.О.

*кандидат мистецтвознавства, асистент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ВЛАСТИВОСТІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПЕРІОДУ НОВОГО ЧАСУ ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА

Історія періоду Просвітництва охоплює вельми важливий етап історії Європи. Просвітництво – це історично черговий етап осмислення історично мінливої реальності й наступне перетворення законодавства, інститутів влади, адміністрування й освіти стосовно до нової реальності.

Щодо датування Просвітництва як світоглядної епохи єдиної думки не існує. Одні історики відносять її початок до кінця XVII століття, інші – до середини XVIII століття. В XVII столітті основи раціоналізму закладав Декарт у своїй роботі «Міркування про метод» (1637). Кінець епохи Просвітництва нерідко пов'язують зі смертю Вольтера (1778) (у тому ж році помер Жан Жак Руссо) або з початком Наполеонівських війн (1800–1815). У той же час є думка про прив'язку хронологічних меж епохи Просвітництва до двох революцій: «Славної революції» в Англії (1688) і Великої французької революції (1789). В епоху Просвітництва під впливом соціальних перетворень формування світогляду людини відбувалося на основі опанування культурних і духовних цінностей, усвідомлення нею власної значимості. Бароко лишається, мабуть, самою логічною художньою відповіддю інтелектуальної революції початку XVII століття. Слід враховувати, що маленька інтелектуальна революція 1680–1700-х років вертається до тимчасових рішень, прийнятих раніше, у 1620–1640-і роки; у результаті художня свідомість вертається до методів, запропонованих художниками бароко в XVII сторіччі, і це повернення виявляється майже фатальним. Раннє бароко по суті своєї теологічно.

Кульмінація століття святих відбувається у Франції між 1630 і 1650-ми роками; Східна Європа відстає орієнтовно на чверть століття. Релігійне бароко початку XVII століття можна вважати спробою ясної й логічної відповіді на виклик, висунутий інтелектуальній частині християнства, цілим світом математичної мови, з якої Бог, *Deus absconditus*, іде в нескінченність своєї тотальної трансцендентності [3, с. 439]. Музика панує протягом усього XVIII сторіччя, і саме тут століття Просвітництва досягає своєї вершини: Бах, Моцарт. Іти іншим шляхом можна, перевершити не можна; абсолют був досягнутий раз і назавжди. Театряк велику світську літургію в XVIII столітті обожнювали. І в той же час у сфері комедії й трагедії досягнення скороминущі. В XVIII столітті п'єси писали для розваги або для наставляння – нічого порівнянного з тим, що залишило нам у

спадщину попереднє сторіччя: Шекспір, Лопе де Вега, Кальдерон, Корнель, Расін. XVII століття було в Європі унікальним століттям поетичної трагедії. Вольтер, Гольдоні, Седен, Альфьєрі, Голдсміт, Бомарше, Лессінг і навіть Гете з його «Гетцом фон Берліхінгемом», незважаючи на всі зусилля, не створили нічого настільки ж вагомого й вічного. Театральний геній XVIII століття невіддільний від музики. Театр XVIII століття – це опера: Жан-Філіп Рамо, Перголезе, Гендель, Глюк. Після Моцарта сторінка перевернулася. Опера народилася в XVII столітті й найкрасивіші свої партитури створила в XVIII столітті.

Почати треба з опери: їй особливо повезло, у неї коротка історія: вона народилася в Італії епохи бароко, на початку XVII століття, в аристократичному суспільстві, тобто в достатку, і це середовище «нічого не пошкодувало, щоби нарядити дитя гідним чином» [5, с. 20]. Опера виникла у середземноморській Європі, якій на початку XVII століття лишалося ще сторіччя лишатися естетичною лабораторією Європи. Спочатку це придворний спектакль, «публіка складається із принців, придворних, посланників». Досить прочитати список гостей на одруженні Марії Медічі й Генріха, шовідбувся 6 жовтня 1600 року у Флоренції. Історики, що люблять хронологічні пошуки, зробили 6 жовтня датою хрещення опери. Ще одна італійська дата – 1637 рік, відкриття у Венеції Сан-Кассіано, де відбувся перший публічний оперний спектакль. Вхідна ціна у венеціанський Сан-Кассіано величезна – чотири венеціанські ліри. Але успіх настільки великий, суспільна розрядка, яку дає цей придворний спектакль, настільки очевидна, що завдяки підтримці принца й росту попиту ціна падає. Починаючи з 70-х років XVII століття оперні вистави для городян в Італії, цієї стародавньої цивілізації агори, відкриті для всіх. З тих пор опера в Італії стає світським аналогом літургії. З Італії опера поширюється концентричними хвилями й крок за кроком завойовує всю барочну Європу. Франції ця хвиля досягає перший раз в 1647 році, коли італійська трупа дає в Парижі «Орфея» Луїджи Россі. У Німеччині, у самий драматичний момент демографічного й економічного обвалу, який пішов за Тридцятирічною війною, починаючи з 1650 року будуються стаціонарні театри, завдяки яким поширюється це мистецтво італійців. В Італії у 1652 році з'являється будинок опери, побудований Джованні Бурначіні, потім, в 1678 році, оперний театр з'являється в Гамбурзі, потім – у Мюнхені; Дрезден пишається своїм оперним театром, побудованим в 1719 році. Берліну доводиться чекати до 1742 року. В Англії оперу запровадив Ніко Джонс, і у 1656 році «у Ратленд-Хаусі, у володіннях Давенана, дають першу англійську оперу – «Облога Родосу».

Є дві причини такого успіху. Роль соціального мосту в суворо ієрархізованому суспільстві й участь простих людей з партеру й «останніх рядів» у придворному видовищі, що мало таке ж значення, як і барочне свято або ритуальні відкриті відвідування сільськими жителями садів і галерей у князівських резиденціях у призначені дні. Опера ненадовго скорочує неминучу соціальну дистанцію, тим самим роблячи її прийнятною; вона

підтримує той мінімум спілкування, який необхідний для політичної стабільності; крім того, вона створює протидію нестримній еволюції у музиці [4, с. 115]. Середньовічна музика – це вокальна поліфонія. Інструментальна музика «нахлине» у XVI столітті, вона почне відтісняти людський голос. Саме по собі завдання замінити голос, самий багатий і самий чуйний із усіх музичних інструментів, нелегке, воно зустрінє опір. Як відомо, кальвіністи відмовилися від якого б то ні було музичного супроводу, залишивши один спів. Бах у свій кетенський період (1717–1723) зіштовхнеться із цим впритул, і це буде нелегкий досвід. Опера, цей мирський хорал, – ще одна можливість зберегти спів, людський голос у супроводі, в обрамленні потужного голосу оркестру. Що стосується історії розвитку музики в Україні у період Просвітництва, то вона характеризувалася в основному народним характером. Як відомо науковцям з музикознавства й інших інтелектуалам, характерними рисами українців завжди були співучість і музичність. Саме тому музичні традиції на території нашої країни сягають глибоких історичних часів.

Важливе місце в українській музичній культурі традиційно займав інструментальний фольклор, який охоплював струнні, духові й ударні інструменти. При цьому багато українських народних музичних інструментів мають витоки із часів Київської Русі, а ще значна частина (скрипка тощо) розповсюдилися на ґрунті нашої країни у більш пізні періоди з інших національних культур. На період кінця XVII століття припадає творчість українського композитора Миколи Дилецького, автора «Грамматика п'їня мусикийского» (1677), яка виявилася першим із музично-теоретичних трактатів, що докладно пояснив технічну сутність лінійної, нотної системи, а також партесних співу і композиції.

В українській музиці періоду Просвітництва продовжується розвиток хорових жанрів, у першу чергу хорових концертів (творчість М. Березовського, Д. Бортнянського й А. Веделя). У культовій музиці отримує розвиток партесний спів. Крім того, з'являються також перші опери, написані за взірцем італійських (зокрема «Демофонт» Березовського) [2, с. 250]. Як правило, творчість українських композиторів епохи Просвітництва Дмитра Бортнянського і Максима Березовського розглядається у контексті українського бароко. Оволодівши композиторською технікою «латинського» духовного концерту і, поєднавши її з національними традиціями, вказані композитори створили українську барокову церковну музику.

Вельми важливе значення в музичній культурі України XVIII століття відіграла створена відповідно до ініціативи гетьмана Данила Апостола в 1730 році Глухівська співоча школа, вихованцями якої стали Д. Бортнянський, М. Березовський й А. Ведель. Сполучення традицій партесного співу разом із сучасними техніками європейського письма зумовило унікальність творчості українських композиторів епохи Просвітництва.

Список використаних джерел:

1. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання. Київ : Основи, 1994. 415 с.
2. Йосипенко С. Л. До витоків української модерності: українська ранньомодерна духовна культура в європейському контексті. Київ : Український Центр духовної культури, 2008. 392 с.
3. Історія європейської цивілізації / Під ред. Умберто Еко ; [пер. з італ.: Л. Д. Ципоренко та ін.]. Харків : Фоліо, 2014. 1102 с.
4. Лабутіна Т.Л. Культура в епоху Просвещення. Москва : Ин-т всеобщ. истории РАН, 2011. 380 с.
5. Рикуперати Д. Человек Просвещения. Мир Просвещения. Исторический словарь. Москва, 2003. С. 15–29.
6. Рьод В. Шлях філософії з XVII по XIX століття / пер. з нім. В.Терлецького та О. Ведрова. Київ : Дух і Літера, 2009. 388 с.
7. Шоню П. Цивілізація Просвещення; пер. с фр. И. Иткин, М. Гистер. Екатеринбург : У-Фактория ; Москва : АСТ МОСКВА, 2008. 686 с.
8. Шестакова К. Етнонаціональна ідентичність та її роль у сучасних етнічних процесах в Україні. *Етнокультура у контексті світової історії*. «Черезовські читання»: Матеріали VI міжнародного наукового семінару (Чернівці, 20 березня 2004 р.). Чернівці : Прут, 2004. С. 208–215.

Обиначна З.В.

кандидат архітектури, викладач,

*Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу*

ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ШКІЛ АЛЬПІНІЗМУ ТА СКЕЛЕЛАЗІННЯ

Останнім часом у світі все більше піднімається тема здорового способу життя, активного руху та спорту. Щоб тримати себе «в формі» існує безліч видів спорту, одним із них є скелелазіння. Зазвичай послуги із скелелазіння надаються у закладах фізичної культури, на ряду із іншими видами спорту. Окремих шкіл альпінізму та скелелазіння в Україні є дуже мала кількість, вони тільки починають розвиватись, тому дослідження принципів архітектурно-планувальної організації набувають особливої актуальності.

Мета роботи полягає у виявленні основних принципів архітектурно-планувальної організації сучасних шкіл альпінізму та скелелазіння.

Виходячи з фактичного стану справ і аналізу літературних джерел, можна констатувати, що спортивне скелелазіння відноситься до видів спорту